

Vzpomínky a úvahy

Koncem loňského roku vydalo bratislavské nakladatelství Pravda ve své edici MEMOÁRE slovenský překlad knihy maršála SSSR G. K. Žukova „Spomienky a úvahy“.*]

Je velkou zásluhou našich slovenských přátel, že se jim podařilo ve velmi krátké době vydat překlad knihy, která by skutečně neměla chybět v knihovně velitelského sboru naší armády. Kdo má zájem nejen o historii Velké vlastenecké války, ale i o zvyšování svých vojenských znalostí, může se dozvědět nejen řadu zajímavostí o průběhu 2. světové války, ale současně se i hluboce poučit o řadě vojenskoteoretických otázek.

Autora knihy není pochopitelně nutné většině čtenářů představovat, poněvadž patřil mezi vynikající velitele Sovětské armády za Velké vlastenecké války a v poválečné době vykonával po určitou dobu mimo jiné i funkci ministra obrany SSSR.

Přesto však pokládám za účelné ukázat přehled průběhu života G. K. Žukova, o kterém většinou jenom víme, že byl na začátku Velké vlastenecké války náčelníkem generálního štábu a předcházející období jeho života poměrně málo známe.

Autor knihy se narodil v roce 1896 v Kalužské gubernii jako syn obuvníka. Církevní školu, kterou začal navštěvovat jako sedmiletý chlapec, opustil ve svých jedenácti letech a odešel jako kožešnický učeň do Moskvy.

Za 1. světové války byl v r. 1915 příslušníkem jezdeckého tehdejší carské armády, ve které absolvoval poddůstojnickou školu. Jako voják prožil revoluční rok 1917 a začátkem r. 1918 vstoupil do Rudé armády.

Občanské války se zúčastnil jako příslušník 1. moskevské jezdecké divize a v tomto období byl též přijat do komunistické strany (bolševiků) Ruska. G. K. Žukov o této události píše: „1. března 1919 mě přijali za člena KS(b)R. Od té doby jsem hodně zapomněl, ale ten den, kdy mne přijímali za člena strany, jsem si zapamatoval na celý život. Od této doby jsem se snažil všechny myšlenky, snahy, skutky podřizovat povinností člena strany a když došlo k boji s nepřáteli vlasti, pamatoval jsem na požadavek strany, že jako komunista musím být příkladem a oddaně sloužit svému lidu“. Toto vyznání člena bolševické strany dokázal autor splnit celým svým dalším životem, zejména v průběhu Velké vlastenecké války.

*] G. K. Žukov: „Spomienky a úvahy“. Nakladatelstvo Pravda, 1970. Překlad z ruského originálu „Vospominanija i razmyšlenija“, Vydavatelství APN Moskva, 1969.

Závěr občanské války zastihl G. K. Žukova v r. 1921 ve funkci velitele jezdecké eskadrony. V mírovém období od r. 1922 vykonával krátce funkci velitele eskadrony, zástupce velitele jezdeckého pluku a v r. 1923 byl určen do funkce velitele jezdeckého pluku. Na tuto dobu autor vzpomíná mimo jiné v souvislosti s otázkou zvyšování svých vojenskoodborných znalostí. Vzhledem k aktuálnosti této problematiky bude vhodné citovat jeho názor: „Když jsem jako 26.letý velitel jezdeckému pluku, neměl jsem žádné životní zkušenosti. Ve staré carské armádě jsem skončil poddůstojnickou školu a v Rudé armádě jezdecký kurs pro velitele. A to bylo všechno. Po skončení občanské války jsem sice usilovně studoval různou vojenskou literaturu, zejména taktiku. V praktické práci jsem se tehdy cítil jistější, než v teoretických otázkách, protože jsem měl dosti dobrou přípravu ještě z I. světové války. Avšak v teoretické oblasti jsem si uvědomoval, že nesplňuji požadavky, které na mne jako na velitele pluku klade život“.

Tento závěr platí pro řadu z nás i v současné době a měl by být pobídkou k intenzivnějšímu zvyšování vojenskoteoretických znalostí velitelského sboru.

Z dalšího období životní cesty autora je zajímavé to, že v r. 1924 zahájil studium Vysoké jezdecké školy v Leningradě. Spolu s ním se mezi jeho spolužáky setkáváme s pozdějšími známými vysokými veliteli Sovětské armády jako je K. K. Rokossovskij, A. I. Jeremenko, I. Ch. Bagramjan, kteří zastávali v této době rovněž funkce velitelů pluků. Po skončení studia v Leningradě se autor v r. 1925 vrátil velet pluku, v r. 1930 převzal jezdeckou

brigádu a po jednom roce byl povolán na funkci pomocníka inspektora jezdecké Rudé armády v Moskvě. Po dvouleté službě v Moskvě byl jmenován v r. 1933 velitelem jezdecké divize. V tomto období se autor setkával s tehdejšími významnými funkcionáři Rudé armády, jako byli K. J. Vorosilov, I. P. Uborevič, S. M. Budonyj, M. N. Tuchačevskij a další.

Po čtyřletém velení divizi byl v r. 1937 určen velitelem jezdeckého sboru, v r. 1938 zástupcem velitele běloruského vojenského okruhu a v květnu 1939 byl vyslán jako velitel samostatného sboru do Mongolské lidové republiky řídit boj s japonskými agresory. Po návratu z MLR se začátkem května 1940 poprvé ve svém životě setkává s J. V. Stalinem, ke kterému byl povolán informovat o průběhu bojů s Japonci v prostoru Chalčin-golu. Na závěr tohoto přijetí mu J. V. Stalin vyhlásil ustanovení do funkce velitele kyjevského samostatného vojenského okruhu.

Ještě téhož roku v prosinci 1940 se stal náčelníkem generálního štábu. Tuto funkci převzal koncem ledna 1941.

Z tohoto stručného výčtu jednotlivých funkcí autora v předválečném období je zřejmé, že byl vzhledem ke svým vynikajícím schopnostem a bohatým zkušenostem z velení vyzdvihován velmi rychle ve velitelských funkcích.

Tento článek má být jen stručnou informací o obsahu knihy G. K. Žukova s cílem upozornit naše čtenáře na účelnost studia této práce. V dalších číslech se pokusím podrobněji ukázat na některé problémy této knihy a také na jejich možnou aplikaci na současné podmínky.

— • —

Knihy v zásadě ukazuje celý průběh životní pouti autora od doby jeho dětství na počátku našeho století. Můžeme ji podle hlavních dějinných událostí rozdělit do tří hlavních částí.

První tři kapitoly zahrnují autorův životopis od jeho dětství až do skončení občanské války.

Druhá část knihy obsahuje průběh mírové služby G. K. Žukova, který v té době vykonával řadu velitelských funkcí, počínaje velitelem pluku až po funkci náčelníka generálního štábu. V této funkci ho zastihla fašistická agrese v červnu 1941. Toto období je v knize zpracováno v šesti kapitolách.

Třetí část knihy, kterou můžeme považovat za rozhodující, velmi podrobně

rozebírá ve dvanácti kapitolách činnost autora v období Velké vlastenecké války a krátce po jejím zakončení.

Významné místo věnuje autor mimo jiné činnosti J. V. Stalina v období Velké vlastenecké války. Ukazuje jeho úlohu ve funkci nejvyššího velitele, se kterým měl možnost osobně velmi úzce spolupracovat, poněvadž byl členem hlavního stanu (STAVKY) a zástupcem nejvyššího velitele.

Velmi cenné jsou i autorovy vojenskoteoretické závěry z rozboru situace v průběhu příprav jednotlivých operací Sovětské armády i z jejich vedení. V soudobých podmínkách jsou stále velmi aktuální především poznatky z organizace velení, z plánování operací a jejich všestran-

ného zabezpečení. Tyto otázky bude účelné rozebrat zvlášť vzhledem k jejich stálé platnosti i v soudobých podmínkách.

Knihy má i velký politický význam. Týká se to zejména kapitol, které pojednávají o Postupimské konferenci a o činnosti Kontrolní rady, zřízené v Berlíně po porážce fašistického Německa. V této části autor uvádí řadu velmi závažných údajů a poznatků, které charakterizují vzájemné vztahy kapitalistických států vůči SSSR bezprostředně po skončení války.

Autor velmi plasticky popisuje i všechny okolnosti kapitulace fašistického Německa a konkrétně i její vlastní podepsání bývalými vojenskými fašistickými předáky v čele s Keitelem v noci z 8. na 9. května 1945 v Berlíně. G. K. Žukov se zúčastnil podepsání této kapitulace jako zástupce nejvyššího velení ozbrojených sil Sovětských vojsk spolu s vedoucími funkcionáři Sovětské armády a s ostatními představiteli spojeneckých armád — americké, anglické a francouzské.

V celé knize nezapomíná autor na obrovskou úlohu všech příslušníků Sovětské armády a všeho sovětského lidu při dosažení konečného vítězství nad nepřitelem a velmi názorně ukazuje všechny oběti i útrapy, které přinášel sovětský lid v průběhu války, aby pomohl své armádě vyhnat nepřítele ze země a v závěru ho zničit na jeho vlastním území.

Po přečtení knihy čtenář získá velmi přehledný obraz o průběhu budování Rudé armády po skončení občanské války i o průběhu Velké vlastenecké války.

Autor velmi podrobně popisuje i boje Rudé armády proti japonským agresorům v roce 1939, kteří se pokoušeli o útok pro-

ti Mongolské lidové republiky. V této době byl G. K. Žukov jmenován velitelem samostatného sboru, který spolu s armádou Mongolské lidové republiky bránil japonské agresí a vyhnal japonské útočníky z území MLR.

Začátek války fašistického Německa se SSSR v červnu 1941 ukazuje autor velmi podrobně. V této době byl přímým účastníkem všech jednání na nejvyšší úrovni, poněvadž vykonával funkci náčelníka generálního štábu. Otázka zahájení války je velmi zajímavá a bude vhodné ji rozebrat podrobněji, poněvadž má i v soudobých podmínkách obrovský význam pro připravenost naší armády k odrazení nenadálé agrese nepřitele.

Průběh 2. světové války popisuje velmi zasvěceně a názorně, poněvadž se podílel téměř na přípravě všech rozhodujících operací Sovětské armády. Zúčastnil se řízení obranné operace před Moskvou, operace u Leningradu (v září až říjnu 1941), bitvy o Moskvu, zimní protiofenzívy Sovětské armády na přelomu let 1941—42, operace u Stalingradu v období let 1942 a 1943, operací na Ukrajině v roce 1944 a operací při osvobozování území Polska. Nakonec ve funkci velitele fronty podílel se v rozhodující míře na berlínské operaci v r. 1945.

Z tohoto přehledu je zřejmé, že autor knihy působil vždy tam, kde probíhaly rozhodující operace Sovětské armády a že byl vyslán, zejména v 1. období války na ty úseky fronty, kde byly vedeny složité obranné operace a ve druhém období války i na rozhodné útočné operace. Svoji válečnou činnost zakončil G. K. Žukov jako velitel 1. běloruského frontu při ničení nepřitele v Berlíně.

Knihy podává ucelený přehled o činnosti G. K. Žukova v předválečném období a zejména o průběhu Velké vlastenecké války. Toto období autor nezužuje pouze na vlastní činnost v době války, nýbrž seznamuje čtenáře velmi široce s celkovou situací na frontách v jednotlivých obdobích války a s jejich průběhem.

Svým významem tato kniha výrazně přesahuje rámec běžné memoárové literatury a můžeme ji vřele doporučit našim čtenářům.

—mn—

ZKUŠENOSTI

PRAXE